

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 18.5.2004
KOM(2004) 383 endelig

**MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN TIL EUROPA-PARLAMENTET, RÅDET,
DET EUROPÆISKE ØKONOMISKE OG SOCIALE UDVALG OG
REGIONSUDVALGET**

**Den sociale dimension af globaliseringen – EU's politiske bidrag til at sprede fordelene
til alle borgerne**

1. RESUMÉ

Globaliseringsprocessen har givet mange mennesker i hele verden betragtelige fordele. Der er blevet skabt job af en højere kvalitet, som er bedre lønnet, i dele af verden, hvor befolkningens indtægt tidligere i høj grad afhang af landbruget.

Disse positive aspekter af globaliseringen anerkendes i rapporten fra *Verdenskommissionen for den Sociale Dimension af Globaliseringen*¹ (*WCSDG*), som blev offentliggjort den 24. februar 2004. I rapporten bemærkes det dog også, at globaliseringens fordele ikke er fordelt ligeligt over alle lande og grupper, og at uden et effektivt globalt styringssystem skaber den nuværende globaliseringsmodel en skæv udvikling, og den vil sandsynligvis ikke medføre bæredygtig udvikling på globalt plan.

EU har i lang tid ført politikker, både internt og på internationalt plan, som har til formål at sikre, at økonomisk og social fremgang går hånd i hånd. Navnlig vedtog stats- og regeringscheferne i Lissabon i 2000 en integreret strategi for reformer, som har til formål at gøre Europa til det mest konkurrencedygtige, videnbaserede samfund i verden med flere og bedre job og øget social samhørighed gennem fremme af politikker, der styrker hinanden gensidigt og udgør en reaktion på behovet for konkurrenceevne, beskæftigelse, social fremgang og miljømæssig bæredygtighed. Denne strategi er også grundlaget for EU's politiske reaktion på globaliseringens påvirkning af virksomheder, job og borgere i Europa.

EU's økonomiske og sociale model og Lissabon-strategien, som omsætter den til praksis, kan ikke blot overføres til andre dele af verden. Ikke desto mindre har *WCSDG* understreget en række aspekter af modellen, som kan være af interesse for EU's partnere. Dette gælder navnlig de processer, der vedrører udformning, gennemførelse og evaluering af politikker, som er af afgørende betydning for at opnå balance mellem økonomiske og sociale målsætninger. I forbindelse med EU's model fokuseres der navnlig på f.eks. solide institutionelle strukturer til forvaltning af økonomiske, beskæftigelsesmæssige, sociale og miljømæssige spørgsmål og samspillet mellem disse, på en stærk social dialog og dialog med civilsamfundet og på investeringer i human kapital og beskæftigelsens kvalitet.

EU skal også sikre, at de eksterne politikker gennemføres således, at de bidrager til at maksimere globaliseringens fordele for alle socialgrupper i alle partnerlande og -regioner. De eksterne politikker har altid haft en betydningsfuld social dimension, f.eks. i form af støtte til universel adgang til grundlæggende sociale ydelser i udviklingslandene. EU har nu i nogen tid fremmet effektiviteten af og sammenhængen i den globale styring, herunder økonomisk styring, gennem internationale institutioner med henblik på at sikre, at handelspolitik og bilaterale relationer med regioner og individuelle lande i fuldt omfang er til støtte for den sociale udvikling, og at sikre, at udvikling og eksternt samarbejde bidrager til at maksimere de positive og minimere de negative sociale konsekvenser af globalisering. EU opfordrer også den private sektor til at bidrage til disse målsætninger.

I denne meddelelse gives der en kortfattet redegørelse for den nuværende række af aktioner, der gennemføres af EU, for så vidt angår den sociale dimension af globaliseringen, og der fremsættes forslag til visse ændringer. Den er tænkt som et første bidrag til de drøftelser, som blev udløst af offentliggørelsen af *WCSDG*'s rapport, og navnlig til drøftelserne vedrørende

¹ 'A fair globalization: creating opportunities for all', <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/>.

den opfølgning, der skal finde sted i forbindelse med Den Internationale Arbejdskonference i Geneve i juni 2004. Kommissionen mener, at nogle af WCDSDG's forslag også bør drøftes i andre fora, som har ansvaret for finansielle, økonomiske og handelsmæssige spørgsmål.

2. BAGGRUND

EU har i lang tid været opmærksom på fordelene og risici ved en større grad af økonomisk integration på verdensplan, ikke mindst på grundlag af egne erfaringer med omfattende og vellykket regional integration. EU har udviklet politikker, som har til formål at fremme både økonomisk fremgang og social samhørighed, og som er blevet understøttet gennem indsatsen for at fremme grundlæggende rettigheder, herunder frihedsrettigheder. Der er blevet vedtaget en strategi for bæredygtig udvikling vedrørende økonomiske, sociale og miljømæssige politikker, der gensidigt styrker hinanden². EU har også understreget behovet for at skabe balance mellem de økonomiske, sociale og miljømæssige krav i politikkerne vedrørende eksterne forbindelser. Der er allerede blevet indledt og udviklet relevante politikker³ f.eks. vedrørende forbindelser mellem handel og udvikling, udviklingssamarbejdets fokus på fattigdom, grundlæggende arbejdstagerrettigheder og social styring, virksomhedernes sociale ansvar, handel og miljøet, mulighederne for at sikre multilateralisme, bæredygtig udvikling, bekæmpelse af korruption og menneskerettigheder i hele verden.

Som reaktion på bekymringer vedrørende dette emne blev *Verdenskommissionen for den Sociale Dimension af Globaliseringen (WCDSDG)* oprettet af Den Internationale Arbejdsorganisation (ILO). Den forelagde den 24. februar 2004 en officiel rapport med en analyse af globaliseringens sociale betydning. Europa-Kommissionen bidrog til oprettelsen af og arbejdet i WCDSDG og gjorde opmærksom på, at den var villig til at bidrage til en effektiv opfølgning⁴. I rapporten fremsættes en række anbefalinger, som har til formål at give en bedre forvaltning af globaliseringen med henblik på opnåelse af en mere rimelig fordeling af fordelene blandt verdens befolkning og bedre muligheder for at forudse de omkostninger, som ofte er forbundet med pludselige justeringer på globalt plan.

WCDSDG's rapport dækker en lang række emner, som er relevante for både EU's interne og eksterne politikker. Den bygger på en række initiativer, som findes på globalt plan. Overordnet set blev den godt modtaget af medlemmerne af ILO, EU og de internationale organisationer i ILO's styrelsesråd i marts 2004⁵. Hvis WCDSDG's input ikke blot skal være endnu en rapport i rækken af initiativer, er der imidlertid behov for konkrete tiltag som opfølgning af anbefalingerne. Opfølgningen af rapporten vil blive drøftet på ILO's årsmøde i juni 2004, men Kommissionen mener, at nogle af forslagene også bør drøftes i andre internationale fora med ansvar for navnlig finansielle, økonomiske og handelsmæssige spørgsmål.

Kommissionen mener, at EU kan og bør bidrage aktivt til at styrke globaliseringen, således at

² Det Europæiske Råds møde i Göteborg, formandskabets konklusioner, juni 2001.

³ KOM(2002) 513 endelig af 18.9.2002, KOM(2000) 212 endelig af 26.4.2000, KOM(2001) 416 endelig af 18.7.2001, KOM(2002) 347 endelig af 2.7.2002, KOM(1996) 54 endelig af 28.2.1996, KOM(2003) 526 endelig af 10.9.2003, KOM(2003) 829 endelig af 23.12.2003 og KOM(2001) 252 endelig af 8.5.2001.

⁴ <http://www.ilo.org/public/english/wcdsdg/consulta/index.htm>.

⁵ <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb285/pdf/gb-16.pdf> (punkt 42-43).

⁵ <http://www.ilo.org/public/english/standards/relm/gb/docs/gb289/pdf/gb-16.pdf>.

både sociale og økonomiske målsætninger tilgodeses. Der er stigende interesse, herunder også i *WCSDG*-rapporten, for EU's tilgang til økonomiske, beskæftigelsesmæssige og sociale spørgsmål og mere overordnet for Fællesskabets model for bæredygtig udvikling. Dette er af endnu større betydning med udvidelsen af EU. Kommissionen benytter derfor denne lejlighed til at beskrive sin umiddelbare holdning til nogle af de spørgsmål, som rejses i *WCSDG*'s rapport, som et udgangspunkt for de drøftelser, der vil blive indledt.

* * *

Globaliseringens påvirkning af forskellige samfund er et varmt emne. Denne påvirkning har mange facetter og kan være både positiv og negativ alt afhængigt af tidspunktet og de specifikke forhold i hvert enkelt land. De mekanismer, som er forbundet med øget transport og brug af naturlige ressourcer, og hvorigennem den øgede strøm af kapital, idéer og personer i hele verden påvirker økonomierne, samfundene og miljøet, er komplekse og afhænger af de nationale forhold, herunder om der findes hensigtsmæssige ledsageforanstaltninger.

Globalisering er et ord, der bruges i mange forskellige betydninger, men den overordnede betydning er gradvis integration af økonomier og samfund. Drivkraften bag er nye teknologier, nye økonomiske forbindelser og de nationale og internationale politikker, som gennemføres af en lang række aktører, herunder regeringer, internationale organisationer, erhvervslivet, medierne, arbejdstagerne og civilsamfundet⁶. Det er en integrationsproces, som i hvert fald har været undervejs siden anden halvdel af det 19. århundrede, hvis ikke i længere tid. Den hastighed, hvormed integrationen forløber, er for nylig blevet øget ved hjælp af teknologiske fremskridt og politiske beslutninger om at reducere hindringerne for internationale transaktioner. Det har navnlig medført øget international arbejdsdeling.

Selv om der i *WCSDG*-rapporten er en tendens til at fokusere på globaliseringens negative sider, har den overordnede påvirkning været positiv, på trods af at det i visse tilfælde ikke har været muligt at opnå varige fordele på grund af særlige vanskeligheder. I den første tid efter anden verdenskrig var det navnlig de industrialiserede lande, der nød godt af globaliseringen, og realindkomsten pr. person blev her mere end tredoblet i løbet af anden halvdel af det 20. århundrede. Senest viser en undersøgelse, som Verdensbanken⁷ har foretaget, at åbningen af markederne og økonomisk integration også har bidraget til betragtelig økonomisk fremgang for udviklingslandene, som har formået at komme ind på de globale markeder for varer og tjenesteydelser. I forbindelse med den seneste globaliseringsbølge har lande som Kina, Indien og Mexico fordoblet den andel af indkomsten, som handel står for, og deres eksport består i stigende grad af færdigvarer og tjenesteydelser, ikke blot råmaterialer⁸. Sådanne lande har i gennemsnit øget deres årlige økonomiske vækst pr. person fra 1 % i 1960'erne til 3 % i 1970'erne og 5 % i 1990'erne. Med sådanne vækstrater, som ofte ligger over OECD-landenes, viser disse udviklingslande nu tegn på konvergens.

Hovedsageligt som et resultat af en kraftig økonomisk vækst i Asien reduceres fattigdommen på verdensplan, og verden er på rette kurs med hensyn til at nå årtusindudviklingsmålet, som går ud på at halvere fattigdommen fra 1990 til 2015⁹. Bare i Kina er 200 millioner mennesker blevet hjulpet ud af fattigdommen siden 1990. Andre indikatorer bekræfter denne positive

⁶ Den definition, som *WCSDG* anvender: <http://www.ilo.org/public/english/wcsdg/globali/index.htm>.

⁷ *Globalization, Growth and Poverty* – A World Bank Policy Research Report, World Bank and Oxford University Press, 2002.

⁸ F.eks. i Indien står it-eksport nu for næsten 40 % af eksportindtægterne.

⁹ World Development Report 2004, Verdensbanken.

udvikling: mens den forventede levealder blev øget med ca. 10 år i de industrialiserede lande mellem 1950 og 1999, blev den øget med næsten 20 år i udviklingslandene (og næsten 30 år i Indien og Kina)¹⁰.

Denne positive påvirkning gør sig dog ikke gældende overalt. Lande, hvori der tilsammen bor mere end to milliarder mennesker, deltager ikke i stort omfang i globaliseringen og risikerer at forblive marginaliserede i forhold til verdensøkonomien. F.eks. er antallet af personer i Afrika syd for Sahara, som lever for mindre end en dollar om dagen, rent faktisk steget med 30 % i det seneste årti. Den forventede levealder er faldet, og udsigten til at nå årtusindudviklingsmålene er ikke god. Forbedring af den økonomiske situation og levestandarden i sådanne regioner er en af de største udfordringer for verdensøkonomien. I den forbindelse hilser Kommissionen *WCSDG*'s fokus på indenrigspolitikker velkommen, og den mener, at hensigtsmæssige politikker på nationalt plan er af afgørende betydning; ikke kun for at høste den globale integrations fordele, men også for at stimulere indenlandske investeringer, der er et redskab, som ofte er underudviklet.

Fattigdom er stadig et problem selv i de lande, der har haft en hastig vækst. Økonomisk integration kan have en betydelig positiv betydning for fattigdommen, men sikring af sådanne fordele kræver en reduktion af ulighederne og effektive social- og arbejdsmarkedspolitikker. Grundlæggende arbejdstagerrettigheder¹¹ og tresidet og tosidet social dialog, som skal føre sådanne politikker ud i livet, ses som en væsentlig del af rammerne for sikring af en globalisering på rimelige vilkår, samtidig med at det anerkendes, at disse elementer udgør et mindstekrav. Slutmålet bør være at skabe en dynamisk social udvikling med henblik på at fremme anstændigt arbejde for alle¹². EU's politik om, at arbejdstagerrettigheder ikke bør anvendes med protektionisme for øje, og afvisningen af en ensidig sanktionsbaseret tilgang er i tråd med *WCSDG*'s holdning¹³.

Alle lande skal sikre, at de har et miljø, som er gunstigt for handel, investeringer og social retfærdighed. Åben og gennemsigtig administration er en central del af dette miljø. For mange lande giver regional integration mulighed for at udvide stordriftsfordelene og fremme konkurrenceevnen og solidariteten blandt lande, som er i samme situation, samt at øge effektiviteten, men også for at øge reformernes troværdighed og at tilvejebringe klarhed og sammenhæng for mulige investorer. EU støtter udviklingslandenes indsats inden for disse områder.

WCSDG bemærker med rette, at de afgørende effektivitetsforbedringer, som handel kan medføre i udviklingslandene er blevet begrænset af, at der stadig findes protektionisme i præcis de sektorer, hvor de ofte har komparative fordele – navnlig landbrug, forarbejdede varer og arbejdskraftintensive varer. Dette er både tilfældet på markeder, som er under udvikling, og markeder, som allerede er udviklet. Selv om disse hindringer på sidstnævnte

¹⁰ Angus Maddison, *The World Economy: A Millennial Perspective*, OECD 2001.

¹¹ Grundlæggende arbejdstagerrettigheder er anerkendt på internationalt plan i ILO og omfatter: fjernelse af forskelsbehandling inden for beskæftigelse, fjernelse af tvangsarbejde, afskaffelse af børnearbejde, organisationsret og ret til kollektive forhandlinger.

¹² Dagsordenen om anstændigt arbejde dækker ILO's strategiske målsætning og omfatter arbejdstagerrettigheder, beskæftigelse, social dialog og social sikring. *Verdenskommissionen* støtter dagsordenen om anstændigt arbejde (punkt 502-510 og bilag 1). Fremme af anstændigt arbejde er også omfattet af samarbejdet mellem Europa-Kommissionen og ILO, brevveksling af 14.5.2001, EFT C 165, s. 23.

¹³ Rådet (almindelige anliggender), konklusioner af 21.7.2003, *WCSDG*-rapporten, punkt 421.

markeder nogle gange modsvarer af aftaler om præferenceadgang som f.eks. EU's "alt undtagen våben"-initiativ (EBA) for de mindst udviklede lande (LDC), er adgang til markedet af et sådant omfang snarere undtagelsen end reglen. Hvis den globale arbejdsdeling skal fungere mere effektivt i forbindelse med udvikling, skal der tages fat på sådanne hindringer.

Derudover er det, som *WCSDG* understreger, uundgåeligt, at der sammen med de effektivitetsforbedringer, som handelen giver, må regnes med tilpasningsomkostninger. Fordelene ved åbningen af markederne er typisk større end omkostningerne. Omkostningerne har dog tendens til at være koncentreret på de grupper i befolkningen, som tidligere nød godt af beskyttelse, mens der er en større spredning af fordelene, hvorfor de ikke er så synlige. Hvis ikke fordelene ved integration i verdensøkonomien kan spredes mere jævnt mellem og inden for landene, vil opbakningen til globalisering forblive beskedent.

At klare økonomisk og industriel omstrukturering er ikke en opgave, som det er let at løse, og overgangsperioden kan være meget lang. Det er af stor betydning at være forberedt. Arbejdstagerne skal støttes, så de kan udnytte de muligheder, som globaliseringen giver, og klare de fremtidige ændringer. Der er i både nord og syd behov for passende støttepolitikker, som på lang sigt kan foregribe og på kort sigt afbøde den negative påvirkning af sårbare regioner, sektorer og arbejdstagere. Regeringerne skal vedtage effektive ledsagende politikker, som passer til deres udviklingsniveau, og som fremmer jobskabelse gennem etablering af nye virksomheder, tilbyde omskoling, gennemføre aktive arbejdsmarkedspolitikker og sørge for et tilstrækkeligt sikkerhedsnet. Derudover skal de maksimere vandrende arbejdstagers bidrag til den økonomiske vækst og sikre, at de opnår en rimelig andel af velfærdsgevinsterne gennem en effektiv integration i samfundet af disse.

WCSDG påpeger, at i visse lande har globaliseringen øget ulighederne mellem kvinder og mænd. Uligheder mellem kvinder og mænd, som går mange år tilbage i historien og kun vanskeligt lader sig ændre, medfører ofte, at de sociale omkostninger, der er forbundet med globaliseringen, i urimelig grad må bæres af kvinder. Men som *WCSDG* også anfører, afhænger disse uligheder i høj grad af, hvor fremherskende ligestilling mellem kvinder og mænd er i et givent lands normer, institutioner og politikker, når integrationen i verdensøkonomien finder sted¹⁴. Ligestilling er en grundlæggende målsætning i EU's interne og eksterne politikker og et element af afgørende betydning i de grundlæggende arbejdstagerrettigheder, som er vedtaget på internationalt plan.

3. EU'S ØKONOMISKE OG SOCIALE MODELS RELEVANS

Som det også fremgår af *WCSDG*'s rapport, er EU's model for politisk, økonomisk og social integration af ganske særlig karakter. Samtidig med at medlemsstaternes særlige nationale karakter er blevet bevaret, har EU skabt et indre marked med fri bevægelighed for varer, tjenesteydelser, kapital og personer. Økonomisk og monetær union har udvidet processen yderligere, hvorved producenter af varer, leverandører af tjenesteydelser og forbrugerne har fået nye muligheder. EU har således bidraget til at forbedre levevilkårene for borgerne, herunder navnlig for borgerne i de mindst udviklede medlemsstater. BNP pr. person i Spanien og Portugal er steget fra henholdsvis 71 % og 54 % af EU's gennemsnit i 1985, hvor de blev medlem af EU, til henholdsvis 86 % og 71 % i 2002, mens Irlands BNP pr. person er steget voldsomt fra 60 % af EU's gennemsnit i 1973 til over 125 % i 2002.

¹⁴ *WCSDG*-rapporten, punkt 214-217.

Europas økonomiske integration har længe haft en stærk social dimension. I perioden med fællesmarkedet vedrørte den sociale dimension hovedsageligt arbejdstagernes rettigheder, ligestilling mellem kvinder og mænd samt social og økonomisk samhørighed ved hjælp af strukturfondene. Men med den øgede integration er den sociale dimension blevet udvidet til at omfatte en bredere vifte af målsætninger, herunder fuld beskæftigelse og job af højere kvalitet, uddannelsessystemernes kvalitet, tilstrækkelig og bæredygtig social sikring, fremme af den sociale dialog samt bekæmpelse af forskelsbehandling og social udstødelse. Disse målsætninger afspejles i de europæiske traktater og medlemsstaternes stats- og regeringschefers konklusioner fra forskellige møder i Det Europæiske Råd. Navnlig vedtog stats- og regeringscheferne i Lissabon i 2000 en integreret strategi for reformer, som har til formål at gøre Europa til det mest konkurrencedygtige, videnbaserede samfund i verden med flere og bedre job og øget social samhørighed gennem fremme af politikker, der styrker hinanden gensidigt og udgør en reaktion på behovet for konkurrenceevne, beskæftigelse, social fremgang og miljøbeskyttelse. Denne strategi er også grundlaget for EU's politiske reaktion på globaliseringens påvirkning af virksomheder, job og borgere i Europa.

På mødet i Barcelona i 2002 beskrev Det Europæiske Råd den europæiske sociale model som værende baseret på gode økonomiske resultater, et højt niveau for social beskyttelse, livslang uddannelse samt social og arbejdsmarkedspolitisk dialog¹⁵. Politikkerne på europæisk plan fremmer vækst i beskæftigelsen, herunder gennem investeringer i uddannelse, kvalifikationer og mobilitet, og bidrager til at reducere antallet af personer, som er truet af fattigdom, og til at sikre bæredygtige sociale sikringsordninger. Modellen har både fokus på behovet for at inddrage arbejdstagerne i forandringer, som påvirker dem, herunder navnlig i håndteringen af omstruktureringer i erhvervslivet, og behovet for at forbedre arbejdets kvalitet.

I rapporten fra *WCSDG* peges der på en række elementer i EU's model, der i særlig grad har bidraget til vellykkede forbedringer af leve- og arbejdsvilkårene: et sæt stærke retlige rammer, åbenhed over for verdensøkonomien og en effektiv markedsøkonomi, nationale sociale sikringsordninger med en høj grad af støtte og fælles minimumsstandarder for beskæftigelse, inddragelse af de berørte parter gennem den sociale dialog på europæisk plan, ligestilling mellem kvinder og mænd samt, mere overordnet, respekt for menneskerettighederne og retsstatsprincippet, demokrati og styrkelse af den demokratiske kontrol gennem Europa-Parlamentet.

EU's økonomiske og sociale model og Lissabon-strategien, som omsætter den til praksis, kan ikke uden videre overføres til andre dele af verden. Ikke desto mindre har *WDSDG* peget på en række af modellens aspekter, som kan være af interesse for EU's partnere, navnlig hvad angår de processer, som er af afgørende betydning for, at der opnås balance mellem alle de relevante målsætninger. I forbindelse med EU's model fokuseres der navnlig på solide institutionelle strukturer for forvaltning af økonomiske, sociale og miljømæssige spørgsmål og samspillet mellem disse, på effektive offentlige tjenesteydelser og forsyningspligtigheder, på en stærk social dialog og dialog med civilsamfundet og på investeringer i human kapital og beskæftigelsens kvalitet.

Relevansen af den europæiske økonomiske og sociale model i praksis for lande, som er i gang med den økonomiske reformproces, har man for nylig kunnet se i forbindelse med EU's seneste udvidelse. Den igangværende økonomiske reform i de otte central- og østeuropæiske lande, der blev medlem af EU den 1. maj 2004 efter mindre end 15 års erfaring med

¹⁵ Formandskabets konklusioner, Det Europæiske Råd, Barcelona, 15. og 16. marts 2002.

markedsøkonomi, er et udtryk for det bidrag, som den europæiske model kan yde til håndteringen af de sociale følger for arbejdstagerne og deres familier. Kommissionen har navnlig understreget behovet for at styrke de offentlige myndigheder, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundets evne til bedre at foregribe følgerne af økonomiske reformer, for at investere i arbejdsstyrkens uddannelse og kvalifikationer og at sikre bæredygtige sociale sikringsordninger, der kan afbøde de negative konsekvenser for den enkelte.

4. FORVALTNING AF GLOBALISERINGENS KONSEKVENSER I EU

Globalisering øger det pres, der lægges på de økonomiske aktører i EU for at forblive blandt de allermest konkurrencedygtige. Som påpeget af *WCSDG* påvirker tilpasningens sociale følger også de industrielle økonomier. Hvis handelsliberaliseringen skal være vellykket og få størst mulig økonomisk betydning, skal der findes mekanismer, hvormed følgerne af tilpasningen, navnlig de følger, der er forbundet med omstruktureringer, kan håndteres. Håndtering af forandringer vil bidrage til opfyldelsen af de behov, som personer, for hvem markedsåbningen har negative konsekvenser, har, hvorved en mere ligelig fordeling af fordelene ved liberaliseringen sikres¹⁶. Det kræver en sammenhængende tilgang præget af fremsynethed, som inddrager og forpligter alle offentlige og private aktører. *WCSDG* påpeger også betydningen af regional integration, i forbindelse med at de forskellige lande bistås med at håndtere globaliseringen, og henviser til EU's politikker og erfaringer¹⁷.

Globaliseringens overordnede økonomiske konsekvenser for EU er uden tvivl positive. Omstruktureringer, herunder flytninger, påvirker ikke kun lavtkvalificerede arbejdstagere og fremstillingsindustrien, men i stigende grad også servicesektoren, herunder job, der kræver kvalifikationer på højt niveau, i virksomheder, der leverer vidensintensive tjenesteydelser til erhvervslivet. Økonomierne i de nye medlemsstater og navnlig i de central- og østeuropæiske lande har gennemgået omfattende omstruktureringer i mere end et årti nu¹⁸ som følge af overgangen til markedsøkonomi. Dette har medført store ændringer af beskæftigelsen i de tre hovedsektorer (landbrug, industri og tjenesteydelser), og denne proces er stadig i gang. Omstruktureringer inden for forskellige sektorer som en del af moderniseringen efter indførelsen af nye teknologier eller fremkomsten af nye konkurrenter kan ses i både de gamle og de nye medlemsstater.

Hvis Europas konkurrenceevne skal bevares, er det nødvendigt at investere kraftigt i de menneskelige ressourcer hos personer i alle aldre. Dette er endnu mere nødvendigt i et samfund præget af befolkningens aldring, som medfører, at udnyttelse af al potentiel arbejdskraft er af afgørende betydning. I forbindelse med Lissabon-strategien og navnlig den europæiske beskæftigelsesstrategi opfordres de offentlige myndigheder, virksomhederne og arbejdsmarkedets parter på alle niveauer til at fremme konkurrenceevnen gennem øgede investeringer i arbejdsstyrkens kvalifikationer og den mest effektive udnyttelse af informations- og kommunikationsteknologier. Alle de berørte parter skal være parate til, udløse og absorbere forandringer.

¹⁶ *WCSDG*-rapporten, punkt 173, 234, 278-289, 369-379 og bilag 1.

¹⁷ *WCSDG*-rapporten, punkt 313-334.

¹⁸ Employment in Europe 2002, kapitel 5, og Employment in Europe 2003; Structural change, convergence and specialization in the EU Accession Countries, ed. by M. Landesmann, WIIW (oktober 2003).

EU investerer også kraftigt i human kapital gennem strukturfondene, og dette bidrager i væsentligt omfang til økonomisk og social samhørighed i hele EU. Disse ressourcer kunne dog udnyttes bedre, hvis de blev brugt med henblik på at tage de udfordringer op, som globaliseringen indebærer, herunder f.eks. fremme af tilpasnings- og beskæftigelsesevne samt af en mere jævn spredning af forskning og innovation i hele Europa. Navnlig Den Europæiske Socialfond (ESF) bør fungere som katalysator for nationale og regionale investeringer, som skal bidrage til beskæftigelsen og livslang uddannelse, job af højere kvalitet med øget produktivitet samt social inddragelse. I forbindelse med Fællesskabets initiativ inden for menneskelige ressourcer, som kaldes "Equal", fremmes og afprøves nye metoder til behandling af alle former for forskelsbehandling og ulighed på arbejdsmarkedet. For tiden vedrører det emner som f.eks. seniorpolitik og livslang uddannelse, oprettelse af virksomheder og den sociale økonomi, bedre integration på arbejdsmarkedet af dårligt stillede grupper som f.eks. handicappede, indvandrere og etniske minoriteter samt forening af familie- og arbejdsliv¹⁹. Fællesskabssamarbejdet inden for uddannelse bidrager også i væsentlig grad til målsætningerne under Lissabon-strategien, herunder gennem de tilknyttede programmer (Socrates, Leonardo da Vinci og Ungdom).

Som understreget i Kommissionens rapport om samhørighed²⁰ og meddelelsen om finansielle overslag²¹ bør strukturfondene anvendes til at behandle økonomiske og sociale omstruktureringer bedre.

Foregribelse af forandringer, håndtering af omstrukturering og sikring af den rette balance mellem fleksibilitet og sikkerhed kræver både en effektiv tosidet social dialog og solide partnerskaber mellem arbejdsgivere, fagforeninger og offentlige myndigheder. På det sociale trepartstopmøde om vækst og beskæftigelse den 25. marts 2004 bekræftede alle parterne deres engagement i at forny det europæiske partnerskab for forandring, og de vedtog at evaluere den udvikling, der har fundet sted på de forskellige niveauer i partnerskabet på efterfølgende sociale trepartstopmøder. Partnerskaber vil være af særlig stor betydning for håndtering af følgerne af fortsatte omstruktureringer i de nye medlemsstater, hvor både arbejdsgiverorganisationerne og fagforeningernes evne til at indgå i en konstruktiv tosidet social dialog skal styrkes yderligere. Dette er af afgørende betydning, hvis de skal nå til enighed om de foranstaltninger, som er nødvendige for at afbøde og håndtere de potentielt negative sociale følger af omstrukturering.

Stærke organisationer, der repræsenterer arbejdsmarkedets parter, kan i væsentlig grad bidrage til både beskæftigelsens kvalitet og til bevarelse af virksomhedernes konkurrenceevne gennem sikring af arbejdstagernes motivation, loyalitet, kreativitet og produktivitet. I EF-traktaten opfordres der til dialog mellem arbejdsmarkedets parter på tværs af brancher og sektorer, og Kommissionen har opfordret arbejdsmarkedets parter til at udnytte deres muligheder for at forhandle på europæisk plan bedre²². Arbejdsmarkedets parter på tværs af alle brancher og sektorer har ladet deres respektive arbejdsprogrammer omfatte omstrukturering og håndtering af forandringer, og de igangværende aktiviteter omfatter emner som f.eks. livslang uddannelse og job af høj kvalitet. Kommissionen har opfordret dem til at gennemføre mere detaljerede drøftelser af initiativerne vedrørende omstrukturering. Det Europæiske Center for

19

http://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.htmlhttp://europa.eu.int/comm/employment_social/equal/index_en.html

20 KOM(2004) 107 endelig af 18.2.2004.

21 KOM(2004) 101 endelig af 10.2.2004.

22 KOM(2002) 341 endelig af 26.6.2002.

Overvågning af Forandringer, som blev oprettet i 2001, vil give arbejdsmarkedets parter redskaber, som sætter dem i stand til bedre at forstå, foregribe og håndtere forandringer, og centret udvider nu sine aktiviteter til at omfatte de nye medlemsstater.

Fællesskabslovgivningen fastlægger mindstekrav, som alle medlemsstater og alle virksomheder skal overholde, når de overvejer masseafskedigelse eller forbereder andre tiltag, som sandsynligvis vil påvirke arbejdstagerne. I de seneste tekster fremgår det klart, at man vil fremme tidlig inddragelse af arbejdstagerne, navnlig hvad angår strategiske spørgsmål og den forventede udvikling med hensyn til beskæftigelsen i virksomhederne. Derudover er der flere og flere individuelle virksomheder, som vælger en socialt ansvarlig tilgang til håndteringen af forandringer. EU fremmer sådanne initiativer. Fællesskabslovgivningen sikrer mindstekrav til arbejdsmiljøet og arbejdsforholdene. Arbejdsmarkedets parter er i høj grad inddraget i processen for fastlæggelse af sådanne krav. Grundlæggende arbejdstagerrettigheder som f.eks. ikke-diskrimination inden for beskæftigelse og lige muligheder for mænd og kvinder sikres af fællesskabslovgivningen. Organisationsret og retten til kollektive overenskomster er indskrevet i charteret om grundlæggende rettigheder.

For at fremme en positiv holdning til forandringer blandt virksomheder og arbejdstagere skal de sikkerhedsforanstaltninger, som de sociale sikringsordninger indebærer, gøres bæredygtige, hvilket i mange tilfælde vil nødvendiggøre reformer og modernisering. EU støtter reformprocessen gennem en åben koordineringsmetode, som har til formål at sprede bedste praksis og opnå større konvergens, hvad angår EU's vigtigste mål: Medlemsstaterne vedtager fælles målsætninger vedrørende deres sociale sikringsordningers målsætninger om, at deres sociale sikringsordninger skal udgøre et tilstrækkeligt socialt sikkerhedsnet og være økonomisk bæredygtige, udveksler bedste praksis og deltager i "peer review". Efter den vellykkede gennemførelse af den åbne koordineringsmetode på pensionsområdet har Kommissionen for nylig fremlagt et forslag til en ny koordineringsproces på sundhedsplejeområdet. I forbindelse med Lissabon-strategien fremmes også et institutionelt og lovgivningsmæssigt miljø, som er gunstigt for forskning og innovation og kan sikre, at det forbliver attraktivt at etablere virksomheder i Europa. Kommissionen mener, at EU bør fremme yderligere koncentration af aktiviteter (forskning og udvikling samt produktionsanlæg). Effektive offentlige tjenesteydelser og forsyningspligtigheder er ligeledes af stor betydning for både fremme af konkurrenceevnen og social inddragelse. EU støtter også lokal udvikling, og *WCSDG* understreger de muligheder inden for beskæftigelse og på miljøområdet, som lokale initiativer indebærer²³.

Vurderinger af påvirkningen af bæredygtigheden i forbindelse med forhandlingerne vedrørende liberalisering af handelen skulle kunne bidrage til en bedre vurdering af liberaliseringens interne påvirkning af EU, herunder navnlig af de svageste regioner og industrier i EU, og til en mere nøjagtig kortlægning af forbindelserne mellem forskellige politikker²⁴. Vurderinger af påvirkningen af bæredygtigheden og integration af resultaterne heraf i EU's politikker skulle kunne sætte EU i stand til på bedre vis at behandle de interne og eksterne sociale, miljømæssige og økonomiske udfordringer forbundet med liberaliseringen. Nedsættelse af en styringsgruppe med deltagelse af arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet

²³ *WCSDG*-rapporten, punkt 290-312.

²⁴ Siden 1999 har vurderinger af påvirkningen af bæredygtigheden været standard i forbindelse med alle større handelsforhandlinger, og de er nu omfattet af en bredere forpligtelse vedrørende konsekvensvurdering, KOM(2002) 276 endelig.

vil sikre en betydelig social dimension i forbindelse med vurderingerne af påvirkningen af bæredygtigheden.

5. STYRKELSE AF GLOBALISERINGEN – EU-FORANSTALTNINGER MED HENBLIK PÅ AT FREMME DEN SOCIALE DIMENSION AF GLOBALISERINGEN

WCSDG's rapport er relevant for en række af EU's eksterne politikker.

5.1. Den sociale dimension af bilaterale og regionale forbindelser i Europa

Fællesskabets forbindelser med tredjelande omfatter en lang række emner, som behandles i *WCSDG*-rapporten, navnlig god forvaltningsskik, retsstatsprincippet, menneskerettigheder og demokratisering samt social udvikling som forudsætningen for økonomisk udvikling med henblik på at sikre en bæredygtig udvikling.

5.1.1. Bilaterale og regionale aftaler

EU har forhandlet aftaler på plads med næsten alle lande og mange regionale grupperinger i verden. Hovedmålsætningen med disse er at fremme stabilitet og bæredygtig økonomisk og social udvikling i hele verden. Derfor fastlægger EU's bilaterale og regionale aftaler institutionelle ordninger for politisk og teknisk dialog samt et sæt rammer for navnlig økonomisk, institutionel og socialt samarbejde. De fleste aftaler omfatter også et kapitel om sociale bestemmelser, som i visse tilfælde endnu ikke udnyttes fuldt ud.

Respekt for demokratiske principper, menneskerettigheder og retsstatsprincippet er blevet medtaget som et centralt element i alle aftaler med tredjelande eller regionale grupperinger siden 1992. Civilsamfundet og arbejdsmarkedets parter deltager også i processen. Dialog med og høring af det lokale civilsamfund og dialog mellem partnerlandenes myndigheder og det lokale civilsamfund fremmes.

Alle bilaterale forhandlinger giver Kommissionen mulighed for at styrke dimensionen vedrørende bæredygtig udvikling i sine aftaler og at omsætte sine politiske forpligtelser til konkrete tiltag. Derfor er det vigtigt, at eksisterende bestemmelser vedrørende vurderinger af påvirkningen af bæredygtigheden som f.eks. artikel 50 i Cotonou-aftalen og andre aftaler gennemføres effektivt.

Kommissionen har også forpligtet sig til at gennemføre vurderinger af påvirkningen af bæredygtigheden i forbindelse med bilaterale forhandlinger. I den forbindelse vil bl.a. påvirkningen af den sociale udvikling i EU og partnerlandene blive vurderet under anvendelse af en lang række indikatorer og på grundlag af en omfattende høring af de berørte parter, herunder f.eks. sammenslutninger i den private sektor, fagforeninger og civilsamfundet som sådan.

EU-AVS-forhandlingerne om økonomiske partnerskabsaftaler²⁵ blev iværksat i september 2002. Sociale aspekter som f.eks. fattigdom, beskæftigelse eller Syd-Syd-migration er hovedelementer i udviklingsdimensionen i forbindelse med drøftelserne vedrørende økonomiske partnerskaber. Fællesskabet inkluderer fortsat specifikke bestemmelser

25 Økonomiske partnerskabsaftaler udgør en ambitiøs tilgang til støtte af udviklingen gennem handel og integration. De vil træde i kraft fra 2008.

vedrørende grundlæggende arbejdstagerrettigheder i bilaterale aftaler, idet Cotonou-eksemplet følges. F.eks. indeholder associeringsaftalen med Chile fra 2002 et omfattende afsnit om socialt samarbejde²⁶. Senest er det i forbindelse med planen for den fremtidige aftale til styrkelse af samhandel og investeringer mellem EU og Canada blevet bestemt, at der skal indledes en dialog om bæredygtig udvikling, herunder den sociale dimension. I forbindelse med igangværende eller fremtidige bilaterale eller regionale forhandlinger har Kommissionen til hensigt at fortsætte indsatsen for at give bæredygtig udvikling en central placering i disse aftaler.

Kommissionen har også et langvarigt samarbejde med Japan og USA inden for beskæftigelse og sociale anliggender og planlægger at udvide dette til Canada og Kina og muligvis andre nye vækstøkonomier.

De bilaterale forbindelser kunne også omfatte positive incitamenter, hvad angår produkter, som opfylder visse sociale og/eller miljømæssige standarder. De giver også mulighed for i højere grad at tage hensyn til politisk sammenhæng, navnlig mellem handelsforhandlinger, gennemførelse, vurderinger af påvirkningen af bæredygtigheden og teknisk bistand, gennem en optimering af tildelingen af støtte til områder, hvor tilpasningsomkostningerne er højest. En anden mulighed for udvikling vedrører fastlæggelse af fælles processer med henblik på at oprette et gensidigt partnerskab vedrørende bæredygtig udvikling. Fællesskabet vil undersøge muligheden for nye fælles mekanismer inden for rammerne af bilaterale aftaler med henblik på at drøfte og overvåge aspekter, som er relevante for den sociale dimension af globaliseringen, og internationale organisationer (som f.eks. ILO) vil blive opfordret til at deltage i disse mekanismer. En mulighed er at oprette fælles bilaterale ”observatorier”, som skal overvåge udviklingen og være et forum for udveksling af synspunkter mellem regeringer, Europa-Parlamentet, arbejdsmarkedets parter og civilsamfundet som sådan under fuld inddragelse af internationale organisationer og organer.

5.1.2. Politisk dialog på regionalt plan

Fællesskabet har også etableret stærke forbindelser på regionalt plan og har konsekvent støttet regionale integrationstiltag og –processer i andre dele af verden. Regional integration er et betydningsfuldt skridt i retning af bedre integration i verdensøkonomien og skulle kunne hjælpe disse lande og regioner til at udnytte globaliseringens fordele fuldt ud. F.eks. i sine forbindelser med landene på Balkan har EU i høj grad fokuseret på samarbejde og integration på regionalt plan med henblik på at muliggøre en højere grad af social, økonomisk og politisk stabilitet og som et første skridt i retning af yderligere integration med EU.

Ydermere har EU etableret en række politiske dialoger på regionalt plan som f.eks. processen med møderne mellem Europa og Asien (ASEM) eller topmøderne mellem EU og Latinamerika og landene i Vestindien på statschefsniveau, mens de politiske forbindelser med 78 AVS-stater er underlagt Cotonou-aftalen, som indeholder bestemmelser om en række instrumenter og institutioner, som skal fremme den politiske dialog. Der gennemføres også regelmæssige politiske dialoger med Det Økonomiske Fællesskab af Vestafrikanske Stater (ECOWAS), Southern African Development Community (SADC) og Den Afrikanske Union. Disse dialoger på højt plan giver også mulighed for at drøfte de udfordringer, som er

²⁶ Parterne forpligter sig til at give høj prioritet til jobskabelse og respekt for grundlæggende sociale rettigheder og til samarbejde om en række foranstaltninger vedrørende bekæmpelse af fattigdom og social udstødelse samt modernisering af forholdet mellem arbejdsgiver og arbejdstager og andre relaterede områder.

forbundet med globalisering, og at forsøge at finde fælles løsninger. Inden for rammerne af ASEM har de europæiske og asiatiske ledere forpligtet sig til at behandle globale spørgsmål af fælles interesse, herunder globaliseringens betydning, forvaltning af immigrationsstrømmene, reduktion af hindringerne for handel og investeringer, reform af finans- og socialpolitikken og miljøspørgsmål.

Den seneste udvikling i Latinamerika er et godt eksempel på det øgede fokus på sociale spørgsmål og den sociale dimension af globaliseringen. Social samhørighed vil være hovedemnet på topmødet mellem EU og Latinamerika og landene i Vestindien, som finder sted i Guadalajara i maj 2004. I den sammenhæng har Kommissionen foreslået stats- og regeringscheferne i begge regioner at træffe konkrete afgørelser om at: a) opfordre landene i Latinamerika til at vedtage fornuftige og effektive politikker, som har til formål at øge den sociale samhørighed gennem reduktion af fattigdommen, uligheder og udstødelse inden for den demokratiske styring, sociale politikker, offentlige finanser og skattepolitik, b) opfordre det internationale samfund, herunder navnlig internationale finansieringsinstitutioner, til at støtte disse foranstaltninger og sikre, at reformprogrammernes påvirkning af den sociale samhørighed og sociale stabilitet undersøges nøje, og c) intensivere samarbejdet mellem EU og Latinamerika vedrørende social samhørighed. Denne tilgang er i tråd med *WCSDG*'s anbefalinger og synspunkter vedrørende regional integration som springbræt til en mere retfærdig globalisering²⁷.

5.1.3. *Naboskabspolitik*

Den europæiske naboskabspolitik har til formål at forbedre forbindelserne med EU's nabolande mod syd og øst efter udvidelsen. Det endelige mål med dette initiativ er at skabe et område med stabilitet og velstand på grundlag af fælles værdier og interesser. Det vil bistå partnerlandene med at gennemføre politiske og økonomiske reformer, samtidig med dialogen og samarbejdet med dem på det sociale område styrkes.

Samarbejdet om den sociale dimension vil navnlig dække regional udvikling, beskæftigelse, socialpolitik og strukturreformer. Hvad angår regional udvikling vil EU opfordre partnerlandenes regeringer til at gennemføre programmer, der fremmer decentralisering, reducerer regionale uligheder, skaber beskæftigelse og fremmer grundlæggende arbejdstagerrettigheder og social dialog. Politikker til fordel for bekæmpelse af fattigdom og forbedring af de nationale velfærdssystemer vil også blive støttet. EU vil også opfordre partnerlandenes regeringer til at øge den sociale sikrings effektivitet, at gennemføre strategier, som skal øge den økonomiske vækst, at støtte udviklingen af små og mellemstore virksomheder samt at tage fat på børnefattigdom og at sikre fri adgang til undervisning på primær- og sekundærtrinnet for både piger og drenge, navnlig i landområder.

5.1.4. *Fremme af menneskerettigheder og demokratisering i tredjelande*

Globaliseringsprocessen har potentiale til at skaffe frihed og retfærdighed samt velstand. Kommissionens meddelelse om, hvordan den Europæiske Union kan medvirke til at fremme menneskerettigheder og demokratisering i tredjelande²⁸, viser hvordan EU bidrager til at gøre globalisering til en proces, som er mere retfærdig og i højere grad inddrager alle. Mainstreaming af menneskerettigheds- og demokratiseringsspørgsmål i alle EU's politikker

²⁷ *WCSDG*-rapporten, punkt 327-331 og bilag 1, "national governance", nr. 8.

²⁸ KOM(2001) 252 endelig af 8.5.2001.

suppleres med økonomisk støtte til aktiviteter, som gennemføres af civilsamfundet og internationale organisationer i tredjelande, gennem det europæiske initiativ til støtte for demokrati og menneskerettigheder. Der er en stærk forbindelse mellem god forvaltningsskik, herunder bekæmpelse af korruption, retsstatsprincippet, beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder og retsvæsenets kvalitet²⁹. Relevante lovgivningsmæssige rammer, som gennemføres ordentligt, sikrer beskyttelse af arbejdstagerne og borgernes rettigheder og er også af afgørende betydning for social sikring af borgerne generelt og arbejdstagerne i særdeleshed. Det muliggør fremme af anstændigt arbejde, bekæmpelse af illegalt arbejde samt udnyttelse af visse kategorier af personer som f.eks. kvinder og børn, som i højere grad er udsat for menneskehandel, lave lønninger og arbejdsløshed eller overgreb som chikane og sexchikane.

5.1.5. Migration

Migration er et betydningsfuldt og følsomt emne i drøftelserne vedrørende globalisering. Alle aspekter heraf skal behandles: ikke kun Syd-Nord-migration, men også Syd-Syd-migration, de menneskelige aspekter, herunder grundlæggende rettigheder, beskyttelse og integration af immigranter samt alle de forskellige økonomiske og sociale elementer, herunder overførsler og hjerneflugt/"hjernegevinst". Det er nødvendigt at videreudvikle den bilaterale og multilaterale dialog vedrørende dette fænomen og at tage hensyn til de sikkerhedsmæssige konsekvenser. EU fortsætter med at udvikle et sæt regler, som vil være bestemmende for EU's tilgang til migration. Migrationsspørgsmål har nu i en årrække udgjort en del af de samarbejds- og associeringsaftaler, der er blevet indgået med tredjelande. *WCSDG* anbefaler, at der oprettes et sæt multilaterale rammer for menneskers bevægelighed på tværs af grænserne, og foreslår forskellige foranstaltninger, herunder også på regionalt plan³⁰.

5.2. Udvikling og eksternt samarbejde

5.2.1. Årtusindudviklingsmålene

EU har forpligtet sig til at rette sin internationale udviklingsstøtte mod at bistå udviklingslandene med at nå årtusindudviklingsmålene. Årtusindudviklingsmålene udgør sammen med gennemførelsesplanen fra verdensstopmødet om bæredygtig udvikling en ambitiøs dagsorden for bekæmpelse af fattigdom og støtte til bæredygtig udvikling. *WCSDG* understreger betydningen af årtusindudviklingsmålene som et første skridt i retning af et socioøkonomisk grundlag for verdensøkonomien og opfordrer til, at der ydes en større indsats for at mobilisere ressourcerne³¹.

På denne baggrund vil EU fokusere på at leve op til sine internationale forpligtelser, med særlig fokus på fattigdom, uddannelse, sundhed, ligestilling og miljøet. De specifikke målsætninger og foranstaltninger, som blev vedtaget i Monterrey³² og Johannesburg vil være afgørende for hastigheden, hvormed dette arbejde udføres, og dets retning. Den politiske sammenhæng i EU skal styrkes som en forudsætning for at nå disse målsætninger. Opmærksomheden vil fortsat være rettet mod behovet for at sikre, at interne og eksterne EU-politikker virker befordrende for de vedtagne internationale forpligtelser og ikke

²⁹ Meddelelse om en samlet EU-politik mod korruption, KOM(2003) 317 endelig af 28.5.2003.

³⁰ *WCSDG*-rapporten, punkt 428-446 og bilag 1, "labour in the global economy", nr. 2 og 3.

³¹ *WCSDG*-rapporten, punkt 21 og 450-481 samt bilag 1 om bedre internationale politikker.

³² Meddelelse fra Kommissionen til Rådet og Europa-Parlamentet - Gennemførelse af Monterrey-konsensusen i praksis: Den Europæiske Unions bidrag, KOM(2004) 150 endelig af 5.3.2004.

underminerer målsætningerne med Fællesskabets udviklingssamarbejde. Konsekvenserne af andre EU-politikker (f.eks. handel, landbrugs- og fiskeripolitik, migrationspolitik, politikker vedrørende miljøet, fødevarerikkerhedsforordninger, forskning, informations- og kommunikationsteknologi, EU's sikkerhedsstrategi, narkotikabekæmpelse, hvidvaskning af penge, menneskehandel og international terrorisme) for udviklingslandene vil til stadighed blive vurderet.

5.2.2. *Eksternt samarbejde*

Partnerlandene selv bærer meget af ansvaret for social udvikling. De skal sikre, at deres indenrigspolitikker respekterer menneskerettighederne, de grundlæggende frihedsrettigheder og retsstatsprincippet, og sikre en gennemsigtig og ansvarlig regeringsførelse. De bør også integrere handel i nationale udviklingsstrategier og sikre en bedre fordeling af fordelene ved integration i verdensøkonomien. Dette kræver: a) reform af institutioner og lovgivning, herunder reformer af landbruget og beskatningen, som vil medføre jobskabelse i den private sektor af bæredygtig karakter og effektive arbejdsmarkeder, b) adgang til sociale ydelser, navnlig hvad angår sundhed og uddannelse, på mere retfærdige vilkår, c) udvikling eller styrkelse af omfordelingsmekanismerne, herunder sociale sikringsordninger, og d) bedre inddragelse af ikke-statslige aktører, respekt for de grundlæggende arbejdstagerrettigheder og fremme af social dialog.

Det internationale samfund har et ansvar for at fremme disse målsætninger. EU støtter udbredelsen af disse politikker, navnlig gennem sine regionale og bilaterale støttemekanismer og under nationale samarbejdsprogrammer med partnerlande. Fællesskabets tilgang til den sociale dimension af eksternt støtte – i dialog med og med støtte til partnerlandene – betragtes som en del af demokratiserings- og stabiliseringsprocessen og som en nødvendighed for at sikre et minimum af accept af og støtte til de betydelige økonomiske og sociale forandringer, som partnerlandene står over for. Den bidrager til at afbøde de negative sociale virkninger af forandringerne og således til et mere bæredygtigt erhvervs- og handelsmiljø. For bedre at kunne vurdere de sociale konsekvenser af globaliseringen og målrette de eksterne støtteinterventioner har EU til hensigt at fremme mainstreaming af den sociale dimension, navnlig på de ovennævnte områder, i programmerings- og gennemførelsesfasen af sine programmer og projekter.

Krisen i Asien og konsekvenserne af de reformer, der er blevet gennemført af lande, der befinder sig i en overgangsfase, viser betydningen af sociale sikringsordninger og hensigtsmæssige omfordelingsmekanismer, som kan afbøde de negative sociale konsekvenser af krise og forandringer. Denne praksis og sociale ordninger skal udvikles på et bæredygtigt, institutionelt grundlag. Erfaringer fra Latinamerika vedrørende håndteringen af ustabile sociale forhold og politisk uro viser betydningen af en operationel social dialog.

Evaluerings af samspillet mellem globalisering og ligestilling mellem kvinder og mænd bør gøres til genstand for særlig opmærksomhed. I den forbindelse fremmer EU i høj grad integration af kønsaspektet i sin samarbejds politik.

Handelsreformer medfører ofte overgangsomskostninger for visse befolkningsgrupper, som har behov for støtte for at tilpasse sig de nye forhold. Den Internationale Valutafond (IMF) har meddelt, at den vil etablere en handelsintegrationsmekanisme, som skal støtte lande, der har problemer med betalingsbalancen på grund af ændringer af handelspolitikken som f.eks. afskaffelsen af MFA-kvoterne. Det er dog påkrævet, at det internationale samfund behandler spørgsmålet vedrørende tilpasningsomskostninger mere systematisk, hvis de potentielle

negative sociale konsekvenser skal undgås. EU udvikler gradvist støtte til handelsrelaterede tilpasninger som en del af en sammenhængende udviklingsstrategi. Det vil omfatte støtte på tre niveauer: a) etablering af tilstrækkelig national institutionel evne til at støtte de krævede politiske reformforanstaltninger, herunder reform af skattesystemet for at afbøde virkningerne af et fald i statens indtægter på grund af en reduktion af importafgifterne, b) programmer, som fokuserer på behovene for tilpasning med henblik på en mere ligelig fordeling af fordelene og lette overførslen af produktionsressourcer fra sektorer, som tidligere var beskyttet, til sektorer med de største komparative fordele, og c) ledsageprogrammer for udvikling af produktionskapacitet for at sikre, at de muligheder, som øget markedsadgang giver, kan udnyttes fuldt ud.

Handelsrelateret støtte til at bistå de pågældende lande med at forvalte den økonomiske og sociale tilpasning er et betydningsfuldt element på EU's multilaterale dagsorden som forklaret nedenfor. EU har i betragtelig grad udvidet sine programmer vedrørende handelsrelateret støtte i alle regioner med udviklingslande i løbet af de seneste fire år. I fremtidige programmer for udviklingsstøtte skal man dog fokusere mere på at bistå mindre udviklede lande med at mainstreame handel i deres fattigdomsbekæmpelsesstrategier og at håndtere de sociale konsekvenser af handelsliberalisering, navnlig gennem etablering af sociale sikringsordninger og et socioøkonomisk grundlag for handelsreformerne. Dette bør sikre et mere gunstigt miljø for investeringer og jobskabelse i den formelle økonomi og en ligelig fordeling af fordelene ved vækst. EU vil fremme det samme fokus i de støtteprogrammer, som gennemføres på grundlag af bilaterale donoraftaler og af internationale organisationer.

5.3. Sikring af, at handelspolitikken fuldt ud er til støtte for den sociale udvikling

Handelsliberalisering anerkendes i brede kredse som en nøgelfaktor, hvad angår støtte til global vækst og udvikling. Gennem fremme af konkurrence og effektivitet medfører fortsat vækst i den internationale handel opretholdelse af større vækst i produktiviteten. Selv om den regionale integration, som der blev peget på ovenfor, kan fremme vækst, er det kun den næstbedste løsning i forhold til en mere ambitiøs multilateral indsats. I henhold til Verdensbanken³³ kan den gevinst, som gennemførelsen af WTO's Doha-udviklingsdagsorden medfører, blive på omkring 270-520 mia. USD i 2015.

Globaliseringen skal styrkes til støtte for de svageste og mest sårbare, hvis den skal være retfærdig. I Kommissionens meddelelse fra 2001 om grundlæggende arbejdstagerrettigheder³⁴ foreslås der en række handelspolitiske initiativer med henblik på at fremme social udvikling på grundlag af en anerkendelse af de grundlæggende arbejdstagerrettigheders universelle karakter, EU's støtte til ILO's arbejde og EU's øgede og forbedrede samarbejde med andre internationale organisationer. Denne tilgang blev efterfølgende anerkendt på Det Europæiske Råds møde (almindelige anliggender) den 21. juli 2003.

Siden meddelelsen fra 2001 har Kommissionen fremmet sin overordnede tilgang, samtidig med at den har arbejdet på gennemførelsen af en række konkrete initiativer af både multilateral og bilateral karakter, herunder gennem WTO³⁵ vedrørende den generelle

³³ Global Economic Prospects 2004, Realizing the Development promise of the Doha Agenda.

³⁴ Meddelelse om fremme af grundlæggende arbejdstagerrettigheder og forbedring af de sociale styringsystemer i en globaliseret økonomi, KOM(2001) 416 endelig af 18.7.2001, herefter benævnt "meddelelsen fra 2001".

³⁵ I Rådets konklusioner opfordres EU indtrængende til at fremme drøftelser på selvstændigt og frivilligt plan vedrørende spørgsmålene om social udvikling – herunder respekten for de grundlæggende

præferenceordning og inden for rammerne af bilaterale og regionale forbindelser med udviklingslande³⁶. I dette afsnit beskrives bl.a., hvordan Kommissionen har tilstræbt at leve op til de målsætninger, som blev fastlagt i 2001, og hvordan dette arbejde kan fortsættes.

Forhandlingerne vedrørende Doha-udviklingsdagsordenen giver mulighed for at bidrage til opnåelse af de sociale udviklingsmål, som blev fastlagt i forbindelse med årtusinderklæringen, samt at bidrage til bæredygtig udvikling. De giver gode muligheder for at fremme økonomisk vækst på lang sigt, stimulere handel og investeringer, fremme bæredygtig udvikling og håndtering af de udfordringer, som globaliseringen stiller, og således støtte udviklingslandenes integration i verdenshandelen på en måde, som vil bistå dem med at bekæmpe fattigdom og forbedre leve- og arbejdsvilkårene på retfærdig vis³⁷. *WCSDG* anerkender Doha-udviklingsdagsordenens afgørende rolle og opfordrer til, at der gøres en indsats for, at multilateral handelsliberalisering bliver en fordel for alle lande og socialt retfærdig i de enkelte lande. *WCSDG* understreger også, at handelsliberalisering bør være et middel til opnåelse af de helt overordnede målsætninger som f.eks. høj og vedvarende vækst, fuld beskæftigelse, fremme af anstændigt arbejde og fattigdomsbekæmpelse. EU har tilstræbt at lade disse mål være afspejlet i EU's egen forhandlingsposition ved at tage hensyn til aspekter vedrørende social udvikling i forbindelse med alle centrale forhandlingsområder – i mange tilfælde som en form for særlig og differentieret behandling. I sin meddelelse fra september 2002 om handel og udvikling pegede Kommissionen på tre centrale elementer, som efterfølgende blev anerkendt af Rådet og er af afgørende betydning for at opnå resultater under Doha-udviklingsdagsordenen, som reelt er til gunst for udviklingen: markedsadgang, multilaterale regler og handelsrelateret støtte og kapacitetsopbygning³⁸.

Hvad angår markedsadgang, er EU fortaler for en tilgang, hvor alle WTO-medlemmer bidrager til liberaliseringsprocessen i overensstemmelse med deres økonomiske udvikling og kapacitet, samtidig med at der fokuseres på åbning af markederne eller reduktion af handelsforvriddingerne, hvad angår sektorer og produkter, som er af særlig interesse for udviklingslandene. Handelsliberalisering kan således bidrage til fattigdomsbekæmpelse og økonomisk vækst i udviklingslandene, hvorved der skabes forudsætninger for en social udvikling præget af retfærdighed. Da nogle af de største hindringer for handel findes mellem udviklingslandene selv, vil det være ligeså vigtigt at skabe nye markeder gennem Syd-Syd-handel, og dette kan muligvis også udgøre svaret på de spørgsmål, som en række svagere udviklingslande stiller vedrørende konsekvenserne af, at de efterhånden må give afkald på deres præferenceordninger. Derudover er det stadig en målsætning, at de industrialiserede lande blandt WTO-medlemmerne tager meningsfyldte initiativer som f.eks. EU's egen accept af told- og kontingentfri adgang for eksport fra de mindst udviklede lande.

De sociale konsekvenser af forandringer af handelspolitikken er særlig tydelige i visse industrisektorer. I stålsektoren har de seneste amerikanske handelsforanstaltninger ikke kun

arbejdstagerrettigheder – inden for rammerne af eksaminationen af handelspolitikken i WTO. Som forberedelse på EU's forestående eksamination af handelspolitikken er Kommissionen begyndt at indsamle oplysninger om den positive sammenhæng mellem sociale standarder i EU og EU's økonomiske og handelsmæssige resultater. Kommissionen mener, at dette frivillige arbejde udgør en nyttig metode til påvisning af den positive sammenhæng mellem social udvikling, markedsåbning og multilaterale handelsregler.

³⁶ Sidstnævnte indsats er beskrevet i afsnit 5.1.1.

³⁷ Kommissionens meddelelse om genoplivning af forhandlingerne under Doha-udviklingsdagsordenen – EU-perspektiv, KOM(2003) 734 endelig af 26.11.2003.

³⁸ Sidstnævnte emne er blevet drøftet under punkt 5.2.2.

påvirket arbejdstagerne i EU, men også arbejdstagerne i udviklingslandene. I tekstil- og beklædningsindustrien medfører ændringer af handelsordningen, at visse svagere udviklingslande har udsigt til at miste de markedsandele, som kvoter tidligere sikrede dem³⁹. De negative konsekvenser af visse ændringer af handelspolitikken nødvendiggør en integreret tilgang, som kombinerer tilstrækkelige nationale socialpolitikker med passende donorstøtte og bedre adgang til markederne for disse landes eksportvarer.

Kommissionen anerkender, at landbruget er af særlig stor betydning for udviklingslandene. EU har påbegyndt en reform af sine landbrugspolitikker med henblik på at gøre støtten mindre handelsforvridende, herunder en betragtelig reduktion af eksportstøtten og fremme af bæredygtig udvikling. Det er klart, at landbruget bevarer en central placering i udviklingslandenes interesser, hvad angår Doha-udviklingsdagsordenen. Konsekvenserne af liberalisering vil dog som i tekstilsektoren være både positive og negative. I det mindste på kort sigt kan de udviklingslande, som har en nettoimport af fødevarer, blive udsat for højere priser, hvilket vil give anledning til bekymringer vedrørende fødevarerens sikkerhed⁴⁰. Samtidig vil de lande, der på nuværende tidspunkt har præferenceordninger, herunder navnlig de fattigste, se deres præferenceadgang forsvinde gradvist med mulige konsekvenser for deres eksportindtjening. Der er behov for en global, koordineret indsats for at maksimere fordelene ved åbning af markederne og at minimere de negative sociale konsekvenser af tilpasningen.

Et centralt problem for udviklingslandene er deres store afhængighed af nogle få landbrugsvarer. Løsningen indebærer meget mere end markedsadgang. I to meddelelser af nyere data (februar 2004) foreslog Kommissionen en integreret tilgang til at opnå en bæredygtig udvikling, herunder gennem handel, for lande, som er afhængige af landbrugsvarer generelt og bomuld i særdeleshed⁴¹. Dette omfatter en række foranstaltninger både af handelsmæssig og ikke-handelsmæssig karakter, herunder fremme af mere bæredygtig praksis i hele vareforsyningskæden.

Parallelt hermed kan handelen med tjenesteydelser også give store muligheder for Syd-Syd-handel og liberalisering af de servicesektorer, der er grundlaget for den infrastruktur, der er af central betydning for økonomisk udvikling og vækst eller miljøbeskyttelse. På grund af sektorens særlige karakter og dens stigende betydning for jobskabelse vil det være nødvendigt med en specifik indsats i form af bistand til de mindre erfarne udviklingslande med at håndtere de udfordringer, som lovgivningsmæssige reformer medfører. EU vil bidrage til dette. Hvad angår lovgivningsdelen under Doha-udviklingsdagsordenen, er det af stor betydning for både industrialiserede lande og udviklingslande at skabe optimale betingelser for handel på tværs af grænserne (lettelse af samhandelen), at fremme et klima, der er attraktivt for produktive, direkte udenlandske investeringer, at fremme fair konkurrence, og at der udbydes varer og tjenesteydelser af høj kvalitet og til rimelige priser til borgerne. Selv om WTO-medlemmerne stadig ikke er enige om hensigtsmæssigheden af multilaterale regler på

³⁹ Europa-Kommissionen selv er begyndt at følge op på sin meddelelse om tekstil- og beklædningsindustriens fremtid i det udvidede EU, KOM(2003) 649 endelig af 29.10.2003, med oprettelsen af en højtstående gruppe, som skal foreslå mulige initiativer med henblik på at lette sektorens tilpasning. Der foreslås også konkrete foranstaltninger i opfølgningen på vurderingen af påvirkningen af bæredygtigheden inden for tekstil og beklædning i et officielt diskussionsoplæg fra Kommissionen.

⁴⁰ Se f.eks. vurderingen af påvirkningen af bæredygtigheden fra WTO-forhandlingerne, sektoren for konsumafgrøder, SEI, 2002, for Europa-Kommissionen.

⁴¹ Forslag til en EU-handlingsplan vedrørende landbrugsvarekæder, afhængighed og fattigdom og forslag til et partnerskab mellem EU og Afrika til støtte for udviklingen i bomuldsindustrien.

alle disse områder, er Kommissionen stadig overbevist om, at sådanne regler vil fremme et mere stabilt og gennemsigtigt økonomisk miljø, som til gengæld vil være gunstigt for bæredygtig økonomisk vækst, navnlig i udviklingslandene.

Fremme af social udvikling gennem markedsadgang for udviklingslandene

Kommissionen støtter fremme af grundlæggende arbejdstagerrettigheder og den bredere målsætning vedrørende anstændigt arbejde og anvender handelsinstrumenter, hvor det er hensigtsmæssigt. Den er enig med *WCSDG* i vigtigheden af at sikre markedsadgang for udviklingslandene, og den sikrer, at udviklingslandene har en høj grad af adgang til sine egne markeder på en række forskellige måder. De mindst udviklede lande og AVS-partnerne nyder godt af en usædvanlig høj grad af adgang til markedet i EU⁴². Ud over disse særlige ordninger, giver den generelle præferenceordning omfattende præferenceadgang til alle udviklingslande. Den generelle præferenceordning omfatter et system med sociale incitament, hvor overholdelse af de grundlæggende arbejdstagerrettigheder medfører, at støttemodtagerne tildeles supplerende handelspræferencer. Revisionen af den generelle præferenceordning i 2002 gjorde ordningen mere attraktiv for udviklingslandene, idet de supplerende handelspræferencer blev mere omfattende. En yderligere reform af ordningen, som skal anvendes fra 2006, vil fokusere på maksimering af fordelene for modtagerne og fremme af fuldstændig overholdelse af de grundlæggende arbejdstagerrettigheder i modtagerlandene.

5.4. Fremme af private initiativer til fordel for social udvikling

Regeringerne bærer et ansvar af afgørende betydning, idet de skal sikre en retfærdig social udvikling. Den private sektor kan dog også yde et betydningsfuldt og supplerende bidrag til forandringerne. Både nationale og multinationale virksomheder, erhvervslivet som sådan, fagforeningerne og det bredere civilsamfund kan bidrage til opnåelsen af sociale målsætninger og fremme af god social styring både i og uden for EU. Virksomhederne anerkender i stigende grad, at ansvarlig virksomhedsførelse kan styrke deres konkurrenceevne. Et andet vigtigt aspekt er, at globaliseringen og medierevolutionen har bidraget til at gøre den offentlige mening mere betydningsfuld, således at offentligheden kan presse på for at opnå en bedre social styring i verdensøkonomien. Handel, et erhvervsliv og investeringer præget af social ansvarlighed og fremme af ansvarlighed i hele forsyningskæden for varer og tjenesteydelser har fået en mere fremtrædende plads på den offentlige dagsorden⁴³.

Virksomhedernes sociale ansvar er en tilgang, der kan bidrage til, at handel og investeringer bliver til fordel for bæredygtig udvikling. I 2002 vedtog EU en strategi for fremme af virksomhedernes ansvar, som er i tråd med *WCSDG*'s forslag og anbefalinger⁴⁴. Kommissionen tog efterfølgende en række initiativer med henblik på at fremme virksomhedernes sociale ansvar, herunder oplysningsaktiviteter vedrørende de forretningsmæssige fordele ved virksomhedernes sociale ansvar, undersøgelse af, om det er

⁴² AVS-lande under Cotonou-aftalen, hvor det store flertal af toldpositionerne allerede er underlagt en nulsats, og hvor der vil blive forhandlet frihandelsområder med AVS-partnerne i de kommende år. De mindst udviklede lande under "alt-undtagen-våben"-initiativet (en særlig ordning under den generelle præferenceordning), hvor der slet ikke vil være toldsatser for de mindst udviklede lande fra 2008.

⁴³ *WCSDG*-rapporten, punkt 546-559 samt bilaget.

⁴⁴ KOM(2001) 416 endelig, Rådets konklusioner af 21.7.2003, Europa-Parlamentets beslutning fra juli 2002 og Kommissionens meddelelse af 2.7.2002 "Virksomhedernes sociale ansvar: Virksomhedernes bidrag til bæredygtig udvikling", KOM(2002) 347 endelig.

muligt og ønskværdigt at udvikle kriterier/retningslinjer for retfærdige og etiske, frivillige handelsordninger på fællesskabsplan, fremme af verdensomspændende adfærdskodekser udviklet af arbejdsmarkedets parter i EU og forøgelse af synergieffekten, hvad angår handelspolitikkerne.

Kommissionen oprettede også forummet om virksomhedernes sociale ansvar for en række forskellige interessenter på EU-plan med henblik på at udvikle en ny form for dialog og forbindelser mellem forskellige politikområder og interesser og at undersøge, hvorledes en EU-tilgang og vejledende principper kan fastlægges. Forummet samler de vigtigste aktører i EU – arbejdsgiver- og erhvervsorganisationer, fagforeninger og civilsamfundet. Forummet har behandlet en lang række emner: større viden, SMV'ernes specifikke behov og fremme af effektiv gennemsigthed. Det har drøftet udviklingsspørgsmål som f.eks.: en løsning på problemerne vedrørende hiv/aids i Afrika, anvendelse af de grundlæggende arbejdstagerrettigheder i tekstilsektoren og finansiel gennemsigthed i udvindingsindustriene. Det vil afslutte sit arbejde med en rapport i sommeren 2004.

Kommissionen bemærker med interesse, at *WCSDG* anbefaler, at ILO opretter et forum om virksomhedernes sociale ansvar for en række forskellige interessenter på verdensplan⁴⁵. *WCSDG* anerkender, at der i visse kredse er skepsis med hensyn til den reelle betydning af ordninger vedrørende virksomhedernes sociale ansvar. Kommissionen er enig med *WCSDG* i, at frivillige initiativer kun kan supplere lovgivningen og socialpolitikken, og at de bør fremme højere standarder. Kommissionen er enig i, at de frivillige initiativers bidrag kan styrkes på en række forskellige måder. Forbrugerne og civilsamfundet skal have en vis garanti for, at der er tale om andet og mere end PR, og at de kan regne med betydelige positive konsekvenser. Hvis ordningerne vedrørende virksomhedernes sociale ansvar skal være troværdige, skal udviklingen af disse være gennemsigtig og foretages på grundlag af omfattende høringer af arbejdsmarkedets parter og andre relevante berørte parter, og gennemførelsen af ordningerne skal kunne kontrolleres. I den forbindelse er der behov for, at der aflægges rapport. Hvis de skal tage hensyn til forholdene i tredjelande, skal arbejdsmarkedets parter på lokalt plan og andre relevante berørte parter også inddrages fuldt ud i processen. Kommissionen mener, at der bør gennemføres yderligere overvejelser af, hvordan disse målsætninger kan gøres operationelle, og hvordan bedste praksis kan udpeges.

Som en del af politikkerne vedrørende virksomhedernes sociale ansvar kan private adfærdskodekser og bredt baserede, sektorielle partnerskaber vedrørende arbejdsmarkedsspørgsmål, herunder virksomhedernes sociale ansvar, menneskerettigheder i bred forstand og miljø spille en betydningsfuld rolle. Hvad angår arbejdsmarkedsspørgsmål, bør de tage hensyn til relevante standarder⁴⁶, som er vedtaget på internationalt plan, og ses som et supplement til lovgivningen, håndhævelsen heraf og kollektive aftaler⁴⁷. Den sociale dialog på europæisk og globalt plan kan også fremme et sæt mere sammenhængende rammer for adfærdskodekser og partnerskaber. Europæiske udvalg for sektoriel social dialog har

⁴⁵ *WCSDG*-rapporten, punkt 554-557 og 613-616.

⁴⁶ EU's tilgang til virksomhedernes sociale ansvar afspejler og er integreret i en bredere sammenhæng med forskellige standarder, som er vedtaget på internationalt plan, som f.eks. ILO's tresidige principerklæring vedrørende multinationale virksomheder og socialpolitik (1977/2000) og OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder (2002).

⁴⁷ Arbejdsmarkedets parter på verdensplan i en af de mest globaliserede sektorer, søtransport, har endog indgået en kollektiv aftale på internationalt plan. Kommissionen, medlemsstaterne og arbejdsmarkedets parter i EU deltager i det igangværende arbejde i ILO vedrørende konsolidering af ILO-standarderne i søfartssektoren.

allerede vedtaget sektorielle adfærdskodekser, som finder anvendelse i EU og i de globale forsyningskæder⁴⁸. Adskillige europæiske virksomheder har underskrevet adfærdskodekser inden for rammerne af deres europæiske samarbejdsudvalg.

Derudover støtter Kommissionen aktivt anvendelsen af OECD's retningslinjer for multinationale virksomheder. Disse giver benchmarks for ansvarlig virksomhedsførelse, men det er nødvendigt at sikre, at de bliver gennemført mere omhyggeligt og ensartet. En af vanskelighederne med at sikre en større udbredelse er "frihjuls-problemet" – ikke-aktive virksomheder, der nyder godt af andres aktiviteter uden selv at gøre en indsats. En af måderne, hvorpå Kommissionen søger at øge udbredelsen, er at integrere henvisninger til retningslinjerne i sine bilaterale aftaler (f.eks. associeringsaftalen mellem EU og Chile og den aftale, som for nærværende forhandles med Mercosur). Det bør overvejes, om der kan sikres en mere generel udbredelse ved hjælp af enten samordnede private tiltag og/eller regeringsinitiativer som f.eks. støtteforanstaltninger i form af eksportkreditter, der er afhængige af overholdelsen af OECD's retningslinjer.

5.5. Styringssystemer på globalt plan

De internationale institutioners bidrag til socialt bæredygtig globalisering er en forudsætning for fremskridt. Det multilaterale system skal blive mere effektivt, hvis det skal kunne klare de udfordringer for de globale styringssystemer og retsstatsprincippet, som findes og er ved at opstå⁴⁹. Kommissionen støtter en sammenhængende og holistisk tilgang til spørgsmål vedrørende den sociale dimension af globaliseringen i WTO, internationale finansieringsinstitutioner og i alle FN-organer samt styrkelse af de centrale organer, herunder ILO⁵⁰.

Hvad angår FN, er der behov for at sikre politisk samordning mellem Det Økonomiske og Sociale Udvalg, FN's Kommission for Social Udvikling og det tredje udvalg under FN's generalforsamling. Kommissionen mener, at de eksisterende forslag som f.eks. oprettelse af et økonomisk og socialt sikkerhedsråd bør overvejes meget kraftigt. De resultater, som det højtstående panel vedrørende reform af FN, der er blevet oprettet af FN's generalsekretær, er nået frem til, bør tages i betragtning i den sammenhæng. Kommissionen mener, at de første skridt i retning af at øge koordineringen og sammenhængen bør være rettet mod at øge eksisterende organers effektivitet. Man bør i den forbindelse se på Det Økonomiske og Sociale Udvalgs nuværende mandat. EU er rede til at spille en meget aktiv rolle med hensyn til at styre processen vedrørende udvikling af den internationale dagsorden. Den anerkender behovet for at øge indsatsen for at få en mere markant profil i form af en omfattende tilgang til fred, sikkerhed og udvikling. Kommissionen har forpligtet sig til at styrke sit bidrag.

EU bør også satse på mere konsekvent at tale med én stemme i hele rækken af FN-fora og andre internationale organisationer, som beskæftiger sig med sociale og økonomiske spørgsmål, med henblik på at sikre politisk sammenhæng. Kommissionen vil fortsat aktivt støtte koordinering på EU-plan gennem bedre udveksling af oplysninger og udarbejdelse af

48

http://europa.eu.int/comm/employment_social/publications/2003/ke4702397_en.html http://europa.eu.int/comm/employment_social/publications/2003/ke4702397_en.html

49 Denne holdning afspejles både i Kommissionens meddelelse "Den Europæiske Union og De Forenede Nationer: et argument for multilateralt samarbejde" (KOM(2003) 526 af 10.9.2003) og Rådets konklusioner desangående samt i den europæiske sikkerhedsstrategi, som blev vedtaget af Det Europæiske Råd i december 2003.

50 I tråd med meddelelsen fra 2001.

forslag til EU's udtalelser og initiativer. EU er også rede til at opfordre partnerlandene til at forbedre deres indsats vedrørende opfølgning af multilaterale forpligtelser og mål både inden for rammerne af bilateral dialog og gennem støtte til lande, som har behov for støtte.

De internationale finansieringsinstitutioner, WTO og FN-systemet, som spiller en rolle med hensyn til give støtte, åbne markeder og fastlægge standarder, skal konsekvent og koordineret gøre en indsats for at nå den strategiske målsætning vedrørende bæredygtig udvikling. Der er behov for at gå fra erklæringer og nominel overensstemmelse til effektive og samordnede tiltag på grundlag af komplementaritet og udpegning af positive synergieffekter. Deres medlemsstater – både de industrialiserede landes og udviklingslandenes – vilje er af afgørende betydning i den forbindelse. Det kræver også, at det globale økonomiske styringssystem er effektivt, solidarisk og repræsentativt.

Forbedring af WTO's forhandlingsproces ville bidrage til at gøre det multilaterale handelssystem mere retfærdigt, også socialt set. I *WCSDG*'s rapport nævnes det korrekt, at bedre inddragelse af udviklingslandene i WTO-forhandlingerne ville være til fordel for deres indsats for at kæde handelsliberaliseringen mere effektivt sammen med de nationale dagsordener for social udvikling⁵¹. Kommissionen har fremsat konkrete forslag vedrørende forberedelse og tilrettelæggelse af ministerkonferencer og vedrørende arbejdsmetoder og beslutningsprocedurer med henblik på at øge deltagelsen i WTO-systemet blandt udviklingslandene, navnlig de mindst udviklede blandt dem. Hvis den multilaterale handelsdagsorden i højere grad skal tage hensyn til spørgsmål vedrørende social udvikling, er en indsats udelukkende inden for rammerne af WTO imidlertid ikke tilstrækkelig. EU bør gøre en indsats for at forbedre koordineringen af spørgsmål vedrørende social styring i forbindelse med globaliseringen og sikre en ensartet behandling af dette spørgsmål i alle relevante organisationer, herunder i WTO og ILO⁵². EU bør også fremme en mere effektiv dialog mellem WTO og ILO med henblik på at opnå observatørstatus for ILO i WTO.

WCSDG har foreslået en række nyskabende metoder til opnåelse af politisk sammenhæng af større kvalitet på internationalt plan både gennem fastlæggelse af fælles målsætninger, navnlig anstændigt arbejde, og gennem en række nye samarbejds mekanismer. Initiativerne vedrørende politisk sammenhæng, dialogerne vedrørende politisk udvikling og forummet vedrørende globaliseringspolitik virker alle lovende med hensyn til at knytte den multilaterale dagsorden tættere til de centrale spørgsmål, som befolkningen stiller, men mandaterne skal være klare og præcise, hvis de skal være effektive. Deltagelse af organisationer, der beskæftiger sig med økonomi, handel, finansiering og sociale forhold, i sådanne initiativer vedrørende politisk sammenhæng, navnlig initiativer vedrørende global vækst, investeringer og jobskabelse, ville i særlig grad være en kilde til nyttig inspiration, hvad angår en vellykket afslutning på den nuværende handelsrunde, og det bedste bidrag til et retfærdigt resultat.

De internationale finansieringsinstitutioner spiller en central rolle med hensyn til at støtte gode forvaltningsskik i udviklingslandene. Politisk sammenhæng mellem disse organisationer og mellem disse og det overordnede multilaterale system er af afgørende betydning, hvis der skal opnås et globalt miljø, som er gunstigt for bæredygtig udvikling. Støtte til politikker, som sikrer effektiv inddragelse i verdensøkonomien, samtidig med at de mere overordnede målsætninger vedrørende bæredygtighed støttes, bør gives høj prioritet.

⁵¹ Doha-udviklingsdagsordenen er i sig selv et betydningsfuldt skridt i denne retning, idet udviklingshensyn har en central placering i handelsforhandlingerne.

⁵² Rådet (almindelige anliggender), konklusioner af 21.7.2003.

Euroen er hurtigt blevet etableret som en af de to valutaer, der anvendes på internationalt plan, men EU's påvirkning af de internationale finansieringsinstitutioners politikker er på nuværende tidspunkt ikke så stor, som den kunne være, og dette svækker den politiske sammenhæng. EU's indflydelse er stadig usammenhængende, og således er evnen til at påvirke de centrale politiske beslutninger og retningslinjer ringe. Det er problematisk, da disse institutioner spiller en afgørende rolle med hensyn til at håndtere og forvalte finansielle kriser. Derudover giver det problemer for EU's egen politiske sammenhæng, for så vidt angår den globale økonomiske styrings søjler vedrørende handel, finans og fastlægning af standarder. EU's evne til at fremme en udviklingsmodel, som fuldt ud integrerer den sociale dimension, ville blive øget betragteligt gennem en tilstedeværelse præget af ensartethed i de institutioner, som er ansvarlige for den multilaterale økonomiske styring. Det betyder, at man skal tale med én stemme, at man skal tilstræbe en fælles holdning gennem afstemninger med kvalificeret flertal, og at man skal stemme som en gruppe.

De internationale handels- og finansieringsinstitutioner er blevet gjort til genstand for en hidtil uset interesse fra civilsamfundets side. Som foreslået af *WCSDG* er det nødvendigt, at de bliver mere gennemsigtige og solidariske, og arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer og civilsamfundet i bred forstand bør inddrages i højere grad. OECD's eksempel, hvor arbejdsgiverne og arbejdstagerne formelt repræsenteres og høres, er i den forbindelse en interessant tilgang⁵³. Kommissionen lægger også stor vægt på at fremme en aktiv dialog med arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationerne og civilsamfundet i bred forstand. Kommissionen vil fortsat forbedre dialogen med de berørte parter angående de forskellige processer og spørgsmål, som vedrører den sociale dimension af globaliseringen.

Som understreget i *WCSDG*-rapporten⁵⁴ bør forskning og indsamling af data vedrørende den sociale dimension styrkes. I forbindelse med det sjette rammeprogram for forskning planlægger Kommissionen at oprette et ekspertnet, som skal gennemføre forskning vedrørende emnet "globale styringsformer, lovgivningsmæssige rammer og EU's rolle". Dette vil omfatte en analyse af den sociale dimension.

6. KONKLUSION

I denne meddelelse redegør Kommissionen for sin umiddelbare holdning til nogle af de spørgsmål, som rejses i *WCSDG*-rapporten. Overordnet set findes der i rapporten velafvejede, kritiske, men også positive budskaber, som kan udgøre grundlaget for fremtidige tiltag. Det anerkendes, at der allerede er sket en vis udvikling på globalt, regionalt og nationalt plan, men det gøres også meget klart, at der bør iværksættes mange flere tiltag på alle plan, som supplerer og styrker hinanden indbyrdes, med henblik på at alle kan nyde godt af fordelene ved globalisering. Dette udgør en udfordring for både EU og medlemsstaterne. En effektiv opfølgning af denne rapport fra alle partnernes side vil være af afgørende betydning.

EU har allerede udviklet initiativer og politikker med henblik på at behandle den sociale dimension af globaliseringen både i og uden for Europa. Nu er det vigtigt, at EU på højeste politiske plan giver udtryk for sit engagement i at træffe foranstaltninger med henblik på at styrke denne dimension i lyset af *WCSDG*'s rapport og de første forslag, som er blevet fremsat i denne meddelelse.

⁵³ *WCSDG*-rapporten, punkt 562.

⁵⁴ *WCSDG*-rapporten, punkt 623-629.